

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölaki

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Parkanon kaupunki ei pidä hyväksyttävänä, eikä tavoiteltavana sitä, että lakiluonnos merkitsisi kuntien itsehallinnon kaventumista. Päinvastoin, kuntien itsehallintoa ja päätöksentekomahdollisuuksia omaa aluettaan koskien tulisi vahvistaa ja laajentaa. Erityisesti alueiden käytössä, kun on kyse kuntien alueesta, alueellisen paikallisen demokratian eli kuntademokratian päätösvaltaa tulisi kasvattaa. Kuntien valtuustot pystyvät parhaiten päättämään alueiden käytöstä kunnissa ja niillä on siihen kansanvaltainen oikeutus.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

Parkanon kaupunki näkee, että kuntien laatimat tuulivoimayleiskaavat ja niitä varten laadittavat lukuisat ja perusteelliset selvitykset ovat luonteeltaan tarkkoja, yksityiskohtaisia ja pienipiirteisiä. Kuntien alueillaan tekemä kaavoitustyö mahdollistaa alueiden erityispiirteiden huomioimisen paremmin kuin maakuntakaava, joka on luonteeltaan selvästi epätarkempi, suuntaa-antava ja ylätasoisempi suunnitteluväline. Maakuntakaavan aikajänne on pitkä, eikä se siksi sovellu tarkemman, nopeatempoisemman ja enemmän joustavuutta vaativan suunnittelun välineeksi. Maakuntakaavan roolia ollaan luonnoksessa kohdistamassa yleispiirteisemmäksi suunnitteluvälineeksi, josta voidaan perustellusta syystä myös poiketa. Parkanon kaupunki kannattaa tätä muutosta. Sen sijaan hyvin ongelmallisena näemme sen, että luvun 8 tuulivoimaosayleiskaavaa koskeva etäisyyssääntely tulisi käytännössä johtamaan siihen, että maakuntakaavan yleispiirteisyys ja mahdollisuus poiketa siitä, tai edes tarkentaa maakuntakaavaa kunnan tuulivoimayleiskaavalla ei tulisi mahdolliseksi. Käytännössä tuulivoimahankkeiden osalta

maakuntakaavoituksesta tulisi pakollista, hyvin sitovaa ja joustamatonta. Kunnallinen päätösvalta vietäisiin maakuntien liitoille, mikä ei voine olla lain tarkoituksena.

Parkanon kaupunki toteaa, että luonnoksen sisältö, joka merkitsee maakuntakaavaan merkittyjen ja merkitsemättömien tuulivoima-alueiden toisistaan poikkeavia etäisyysvaatimuksia, on sekava ja nykyisen kaavoitushierarkian vastainen. Se vie kuntien mahdollisuuden suunnitella ja päättää omien alueidensa käytöstä. Kuntalaisen näkökulmasta ehdotus vaikeuttaa edellytyksiä ymmärtää ja osallistua kaavoitusprosessiin. Kuntalaisen tulee olla mahdollisimman helppoa ymmärtää kunnallisia päätöksenteon prosesseja ja niitä koskevaa sääntelyä. Sääntelyä tehtäessä olisi pyrittävä selkeyteen, yksinkertaisuuteen ja yksiselitteisyyteen.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

-

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Parkanon kaupunki pitää oleellisen tärkeänä, että jatkossakin lainsäädäntö mahdollistaa kuntien keskeisen roolin kunnan alueen maankäytöstä vastaavana keskeisimpänä toimijana ja päätöksentekijänä. Emme hyväksy perustuslaissa turvatus kunnallisen itsehallinnon nakertamista esitetyllä tavalla. Paikallista demokratiaa ja sen roolia alueiden käytössä tulisi päinvastoin vahvistaa. Kunnat ovat alueidensa parhaita tuntijoita ja niillä on paras näkemys siitä, mihin energiantuotantoalueet sopivat ottaen huomioon kunnassa olevat ja sinne suunnitellut muut toiminnot. Vaikutuksiin perustuvan arvioinnin lisäksi kunnat voivat niin halutessaan jo nykyisen lainsäädännön nojalla määritellä vapaasti omat reunaehdotensa esimerkiksi tuulivoiman etäisyysvaatimuksista. Ehdotus on siis turha, tarpeeton. Pitkä, kategorinen etäisyysvaatimus vähentää kuntien liikkumatilaa ja mahdollisuutta sijoittaa energiantuotantoalueet kunnan maankäytön kannalta järkevästi jo rakennettuun infrastruktuuriin tukeutuen. Nykyisestä, vaikutuksiin perustuvasta tuulivoimaloiden sijoittamisesta suhteessa muuhun rakennettuun ympäristöön on hyviä kokemuksia, eikä tästä järjestelmästä tule luopua. Kuntien alueelle tulevat myös tuulivoimasta koituvat haitat, joten on tärkeää, että kunnilla on täysimääräinen vaikutusmahdollisuus tuulivoimaloiden sijoittamisen osalta.

Taloudellisten vaikutusten arviointi on esityksessä puutteellinen. Parkanon kaupunki on huolissaan hallituksen esityksen kuntien ja alueiden elinvoimaa riistävästä vaikutuksesta. Tuulivoimaloiden tuomat kiinteistöverotulot, maanomistajille tulevat lisätulot ja yleinen suurien hankkeiden myötä tuleva, monia aloja hyödyttävä elinvoiman lisäys, ovat sijaintikunnille ja alueille laajemminkin

merkittävä lisä talouteen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Niillä on kuntalaisille merkittävä positiivinen hyvinvointivaikutus. Luonnos tunnistaa, että luonnos nykymuodossaan vähentäisi tätä tärkeää talouden tukipilaria, sillä kategorinen etäisyysvaatimus johtaisi monin paikoin hankkeiden peruuntumiseen ja pienentymiseen merkittävässä määrin. Lisäksi uusiutuvan energian mukanaan houkuttelemat muut puhtaan siirtymään uudet investoinnit vaarantuvat samalla, kun puhtaan edullisen energian lisärakentamispotentiaali vähenee. Tämä estää merkittäväällä tavalla Suomeen suunniteltuja vihreän teollisuuden uusia investointeja, sekä niiden tuoman ennakoidun sähkön kulutuksen kasvamisen, mikä puolestaan haastaa niiden jäljelle jäävien tuulivoimahankkeiden toteutumista, jotka vielä etäisyysääntelyn muuttumisen jälkeen olisi ehkä mahdollista toteuttaa. Luonnoksen vaikutus kuntien mahdollisuuteen houkutella aluetaloutta voimistavia uusia investointeja olisi erittäin negatiivinen, eikä luonnos tunnista vaikutuksen dramaattisuutta.

Mitä eteläisempää Suomea katsotaan, sitä enemmän siellä on asutusta, joka on sijoittunut hyvin hajanaisesti. Monessa eteläisen Suomen kunnassa ei ole alueita, jotka olisivat tähän mennessä ylittäneet maakuntakaavoituskynnyksen. Pitkä kategorinen etäisyys asutuksen ja tuulivoimaloiden välille romahduttaisi niiden kuntien määrän, joista hankealueita ylipäänsä on löydettävissä. Tämä johtaisi tuulivoiman entistä vahvempaan keskittymiseen tietyille alueille, joissa on erämaita ja asumatonta luontoa. Mahdollisimman tasainen tuulivoimarakentaminen eri puolille Suomea on etu niin kunnille, sähköjärjestelmälle kuin koko kansantaloudelle ja julkiselle taloudelle, joka on erittäin suurissa vaikeuksissa.

Parkanon kaupunki on huolestunut siitä, että kaavailtu sääntely johtaisi uusiutuvan energian hankkeiden rakentamisen aiempaa kauemmas jo rakennetusta infrastruktuurista. Tästä seuraa suuremmat luontovaikutukset niin itse hankkeiden kuin niiden aiempaa pidempien siirtolinjojenkin vuoksi. Luonnoksen ehdotus (8 x voimalan kokonaiskorkeus) kaventaisi kuntien mahdollisuutta jättää alueita myös rakentamattomiksi. Erityisesti erämaaluonteisia alueita on tärkeää varjella, mutta luonnoksen etäisyysvaatimus ajaa rakentamista kohti ko. alueita. Parkanon kaupunki vastustaa kaikkia tuulivoimaloille suunniteltavia etäisyysvaatimuksia.

Sähkönsiirtolinjat aiheuttavat usein jopa enemmän vahinkoa kuin itse voimalat, joiden vuoksi liityntä- ja siirtojohtoja joudutaan luonnollisesti rakentamaan. Mitä etäisempiin kohteisiin voimala-alueet joudutaan epätarkoituksenmukaisen ja vahingollisen sääntelyn vuoksi sijoittamaan, sitä pahemmin myös sähkönsiirtolinjat pirstovat yhtenäisiä metsäalueita ja maisemaa. Sen sijaan, että energiahankkeet pakotettaisiin pitkien liityntäjohtojen päähän, pitäisi etsiä ratkaisuita, joiden avulla toimijat liittäisivät hankkeitaan mahdollisuuksien mukaan samoilla liityntäjohtoilla tai ainakin samoja johtokäytäviä hyödyntäen. Tästäkään syystä emme kannata esityksen kategorista etäisyyttä 8 x voimalan kokonaiskorkeus, emmekä mitään muutakaan kategorista etäisyysvaatimusta. Jokainen kohde tulee tarkastella kaavoitusprosessissa erikseen, kuten nytkin toimitaan.

Parkanon kaupunki pitää luonnoksessa kaavailtua suostumusmenettelyä sekavana, riskipitoisena ja sääntelyjärjestelmällemme vieraana elementtinä. Suostumusmenettely toisi kunnille uusia, vaikeasti toteutettavia ja valvottavia menettelyitä. Paikoin asuinkiinteistön omistajien määrä on jopa niin suuri, ettei neuvottelumenettelyn toteuttamista voida pitää mahdollisena, mikä ohjaisi rakentamista

suurten maanomistajien alueelle. Yksittäinen asuinkiinteistön omistaja joutuu mahdollisesti hankalaan tilanteeseen, mikäli koko merkittävän energiahankkeen etenemisestä päättäminen on hänen vastuullaan. Ylipäänsä on vahingollista ja kyseenalaista, että neuvottelut tulisivat saamaan merkittävän roolin yhteiskunnallisessa hankesuunnittelussa. Odotettavissa olisi juridisesti ja inhimillisesti katsoen hankalia tilanteita, kun joudutaan varmistumaan asuinkiinteistöjen omistajien kyvystä arvioida kokonaisuutta jne. Kunnan näkökulmasta menettely olisi läpinäkyvätön. Läpinäkyvättömyys herättää yleisesti erilaisia luuloja ja tulkintoja, mikä ei paranna kuntien keskusteluilmapiiriä.

Suostumusmenettelyn sijaan näemme tärkeänä korostaa ja lisätä kaavoituksessa ja hankkeen suunnitteluprosesseissa laadukasta vuorovaikutusta paikallisten asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Maakuntakaavan ulkopuolisten tuulivoimahankkeiden sääntely on muihin ihmistoimintoihin verrattuna esityksessä huomattavasti tiukempaa kuin muiden ihmistoimintojen sääntely. Näemme, että tuulivoimaa tulee kohdella kuten muitakin toimintoja, ja etäisyyden asutukseen tulee perustua vaikutuksiin. Tuulivoimalle nyt esitetty uusi sääntely ei perustu vaikutusten arvioon tai tutkimukseen. Kategoriset etäisyydet ovat kunnille hankalia, eivätkä ne mahdollista paikallisten olosuhteiden huomioimista nykyisen järjestelmän tapaan.

Esityksessä on monia malleja, jotka eivät ole hyvän lainsäädännön periaatteiden mukaisia. Erilainen sääntely maakuntakaavaan merkityille ja muille tuulivoima-alueille ja mahdollisuus poiketa etäisyysvaatimuksista maanomistajien kanssa tehtävin sopimuksin ovat esimerkkejä käytänteistä, joita kuntalaisen on vaikea ymmärtää ja seurata. Kunnille on tärkeää saada kuntalaisia osallistumaan kunnallisiin prosesseihin, mutta nyt ehdotettu sääntely vaikeaselkoisine ehdollisuuksineen heikentää prosessiin osallistumisen edellytyksiä.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

-

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

Esityksen kirjaus (111 §) uusiutuvan energiantuotannon kannalta merkittäväksi katsottujen kaavojen käsittelystä hallintotuomioistuimissa kiireellisinä on erittäin kannatettava. Myös perusteluissa mainitut energiavarastot tulisi saada mukaan itse lakiin. Kuntien ja kuntalaisten kannalta pitkät valitusprosessit ovat hankalia. Myös kuntien maankäytön suunnittelu, talouden suunnittelu ja hankkeiden seuranta vaikeutuvat muutoksenhaun pitkien käsittelyaikojen suotta viivästyttäessä muutenkin pitkien hankkeiden kestoja.

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

Parkanon kaupunki vastustaa rakentamislain 46 §:n (rakentamisen sijoittamisen edellytykset suunnittelutarvealueella) yksityiskohtaisia perusteluita siltä osin, että kaikki vähintään 10 hehtaarin aurinkovoima-alueet tulisi jatkossa kaavoittaa. Raja on aivan liian matala. Ympäristöministeriön opasluonnoksen ja ELY-keskusten aiemmat näkemykset 100 – 150 ha rajasta ovat perustellummat, mutta parempi raja kaavoitukselle olisi esim. 250 ha.

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Viitasaari Aki
Parkanon kaupunki